

लोककवी अशदेशायांली मराठी कविता

लोककवी मनोहरराय सरदेशाया! कोंकणी-मराठी मळांवेल्या दिग्गज साहित्यिकां मजगतीं नामना मेळयिल्ले लक्ष्मणराव

श्रीपाद सूर्यराव सरदेशाया हांचो सुपुत्र. फ्रान्सा सारक्या नीज संस्कृतायेचें, देशाभिमानाचें दायज केल्लोवपी देशांत अध्ययन करून पीएच्.डी. सारकेली सगळ्यांत ऊंच पदवी संपादन करपी विद्वान गोंयकार. गोंय विद्यापिठांत स्थापन जाल्ल्या फ्रँच भाशेच्या पिठाचें मुखेलपण घेवन अस्तंत देशांतले बरपावळींतल्या गिन्यानाचें दान करपी प्राध्यापक. गद्य आनी पद्य, जाणटेल्यां खातीर तशेंच नेपटेल्यां खातीर, गोंयांतल्या परकी शेका आड प्रमाथिन उज्या वरवीं तशेंच नंदादिपा वरवीं संस्कारशील, मोग आनी शीण असलें भावनात्मक बरप करून आर्विल्ल्या कोंकणी ललित साहित्याचें सकस मुळावण घालप्यांचे मंदियाळेंतली एक अज्रंवर नाममुद्रा. कोंकणी कवितेक राष्ट्रीय पांवड्यार व्हरपी आनीक एक गोंयकार!

मनोहररायांनी कोंकणींत जशें बरप केलें तशें मराठींतय लिखाण केलें. ते अंतरले उपरांत तांची मराठींतली हेर बरपावळ उजवाडा हाडपाची गरज आसा. तांचे बरें मागपी तें काम आयज ना जाल्यार फाल्यां करूंक पावतीत तर गोंयच्या ह्या अश्टतासांच्या बरोवप्याची तांक चड बरे तरेन होलमूंक पावतली. तांच्या कांय वेंचीक मराठी कवितांचें एक संकलन प्रसिद्ध जावंचें देखून मराठी साहित्याचो साक्षेपी समीक्षक प्रा. रवीन्द्र दत्तात्रय घवी हांणी फुडारपण घेतलें. तांकां हेरांनीय वांगड दिलो. देखून ह्या कोंकणी लोककवीच्या मराठींतल्या कवितांचें रंगयाळें अंतरंग, म्हळ्यार 'रंगीत माझे अंतरंग' (वारको-द-गामा-गोंय: किनारा प्रकाशन, २००६) ह्या माथाळ्याचो एक झेलो रसिकां मुखार येवंक पावलो.

ह्या संग्रहाच्या ब्यांयशीं पानांतल्या अठ्ठावीस पानांनी प्रस्तावना, मनोगत आनी हेर गजाली आसात. उरिल्ल्या चौवपन पानांनी मनोहररायांच्या चौवपन मराठी कवितांचो आसपाव जाला. ह्या लेखांत त्योच कविता दोळ्यां मुखार दवरून निरीक्षणाची मांडणी केल्या.

ह्यो कविता म्हळ्यार सैमपरता नियाळपी, मोगपरता केळोवपी, समाजपरता सांबाळपी, शीणपरता उकतावपी, शांतिकाय सादपी भावनात्मकतेचो दर्पण. ह्या कवितांनी कसलेंच तत्वगिन्यान मांडपाचो अट्टाहास ना, आपणाल्या मनाचें अवडंबरूय ना. सरळ-साद्या उतरांनी आपणाक उकतें करपी हें मराठीचें माध्यम मनोहररायांक आवडलेंय. परन्तु त्या माध्यमा कडेन

बांधिलकी न्हयच न्हय. हें मात ते जाणा आशिल्ले. चड करून बरोवपी आपणाल्या लिखाणाचो आरंभ पद्यात्मक तरेन करता. मनोहररायान मात पयली रचना गद्यात्मक केल्ली. ते ह्या संदर्भांत म्हणटात.

"हांव शिकपी दर्शेंत आशिल्लों तेन्नाच्यान मराठींत बरप करूंक आरंभ केलो. म्हजें पयलेंवयलें कवीत मराठींतल्यान बरोवन जालें. हांव आनी म्हजो बापूय पणजे कांपालार भोंवंक आयिल्लें. तेदेवेळा वयलो कांपालाचो अरकड दर्यान वेंगेंत घेतिल्लो आनी ताका मिरामारा इतलीच व्हडविकाय आशिल्ली. एके वटेन (वेळेवेले) रेंवेंर बसताले. एक फावट खंयसून तरी बुराकांतल्यान कुकुर्यो-मोटेल्यो कुल्ल्यो भायर सरल्यो. तांचें चपळपणान धांवप आनी वांकडें तिकडें चलप पळोवन म्हाका मौज दिसली. हांव तांचे फाटल्यान धांव मारी. तांकां पळोवन हांवें म्हजी पयली गद्यरचना केली. ती अशी:

"एक आवय कुल्ली आपणा वांगडा चलपी सानुले कुल्लेक म्हणटा: आरे! मातसो सरळ चल पळोवया! लोक तुका हांसतलां. म्हजे भशेन चल' आनी तो सानुलो ताचे आवय भशेन चलूंक लागलो. तात्पर्य - आपणांतले दुर्गुण आपणाक दिसनात.

"हें म्हजें पयलें गद्य आयकून घरच्यांनी तशेंच शेजाऱ्यांनी म्हजी तोखणाय केली. तेन्ना, हांव इसापनीतीचें पुस्तक सद्दां वाचतालें आनी तेच धाटणेच्यो धाकटुल्यो तात्पर्य कथा बरोवंक लागिल्लों; परत मुखार रसिकवर्ग मेळूंक पावलो ना आनी म्हजो लेखनप्रवास मथरायत उरलो."

मुखार तांणी मराठी कविता बरयली. हाचे फाटलीं कारणांय जाणा जावन घेवप गरजेचीं. हीं कारणां तांच्याच उतरांतल्यान उकतीं जाल्यांत. ते म्हणटात:

"उपरान्त पिरायेच्या सोळाव्या वर्सा आमी (सावयवेरें सावन) मडगांवां रावंक आयलीं. थंयसल्ले भव्य प्रासाद दिश्टी पडूंक लागतकच नगरांत आयिल्ले वरी दिसूंक लागलें. हांव नांवाजते कवी बा.भ. बोरकार हांगेर रावतालें. ते लांयोला इश्कोलांत शिकयताले. म्हजो बापूय जायते फावटीं बोरयेच्या तांच्या घरांत वचून रावी. ते दोगूय साहित्याचेर चर्चा करताले. हांव उत्कटतेन ती आयकतालें... आशिकुशीक चडशे कवीच आशिल्ले. तेदेवेळार कवी दामोदर अच्युत कारे हांची वळख जाली. आमच्या शिकप्यांचे जिबेर तांचें 'गोमंतगीत' घोळटालें. स्मरानि गोमंतदेवी मूर्ति सौख्यदा, प्रेमभरे हृदय भरे नमन तवपदां'. कवी. बा. भ. बोरकार आनी कवी दा. अ. कारे हांचे मजगतीं साहित्यीक संवाद जातालो. पूण ते हाडाचे मराठी कवी आशिल्ल्यान कांय कविता मराठींत

अणकार करून गायताले. तातुंतले एके कवितेची म्हाका याद आसा. Time, you old gypsyman, will you not stay? हे कवितेंतल्यान उर्बा घेवन तांणी 'मुसाफिरा' ही कविता बरयल्ली आसुंये.

'चालसी किती जगें किती युगे मुसाफिरा
एकटेपणा तुझा असह्य हो चराचरा''

"हांवें भा. रा. तांबे, कवी गिरीश हांच्यो कविता वाचिल्ल्यो. तांच्या काव्यांची मोहिनी म्हजेर पडिल्ली. म्हणटकच हांवेंय काव्य बरोवंक आरंभ केलो. आरंभक केल्ली नक्कल तांणीक नदरेन मोलादीक आसता. देखून मराठी काव्या-उतरांची लागींची वळख जाल्ली." (रंगीत माझे अंतरंग बरोवप्याचें मनोगत: ६, ७)

मनोहररायान मराठी कविता आपणाल्या जाणटेपणांतच बरयल्ली अशें दिसना. तांचे कवितेचो प्रवास तांच्या तरनाटेपणा सावन जायत आयला. सोहिरोबानाथ आंबिये सयत ('आम्ही नव्हे पांचांतले') तांकां समकालीन आशिल्ल्या मराठणांतल्या कवींच्या रचनावळीचें पडबिंब तातूंत पडिल्लेंय दिसता. तातूंत तरनाटेपणांत मानून घेतिल्ले समाजवादी विचारसरणीचीं कुसांय दिसतात.

बाकीबाबांचे कवितेंत जिवितांतले साबार उत्फर्के प्रत्ययाक येतात ही वस्तुस्थिती आसल्यारय ते सौंदर्याचे, जिणेंतल्या सोबीतपणाचे उपासक आशिल्ले. मनोहररायय तेच पायणींतल्यान गेल्यात हें मानून घेतल्यारय तांची संवेदना बाकीबाबां परस मातशी वेगळे तरेची आशिल्ली. आपणाल्या चित्तांत जिविताचे मनोहर रंग आसल्यारय आपूण जिविताक फाट करचें ना, अशेंय तांणी तिचे कडेन आंगोवन घेतिल्लें जावंचे.

दैन्य पाहुनी मूक जनांचे
हृदयी कातर तळमळ नाचे
कृपणासम मी अश्रू-मोती
मजसाठी का ठेवू? (रंगीत माझे अंतरंग)

'सेक' म्हळ्यार वर्षाव. प्रीतीचा मज सेक हवा अशें म्हणटा आसतना दोन विषमालिंगी प्रेमी जनांच्या निखट्या लैंगिक भावनांचो हो वर्षाव न्हय, ही वस्तुस्थिती मतींत दवरची पडटली. प्रकृतीकय दादल्याची आस आसता. तो येतलो देखून ती ताका रावता. पूण तो येना ('तू येशील तेव्हा'). कवी म्हणटा, आपूण, एक प्रियकर म्हळ्यार, वीरत्वाचो, पराक्रमाचो जयघोष करपी. आपणालें अस्तित्व म्हळ्यार वज्रदेही जावंक सोदतल्या एका अंतरात्म्यान घाल्लो साद. दादलो अशा आत्माभिमानान वावर करता तेन्ना ताका सद्दां आदार जाय आसता.

प्रकृतीच्या अस्तित्वाची तिसती ताचे खातीर सात्विक, शीतल आनी तारक आसता. एके परीन प्रकृती आनी पुरुष, पुरुषता आनी कोमलता हांचें मिलन म्हळ्यारच प्रीतीचो वर्षाव. मनोहररायांक अस्तुरेचे तांकीची जाणविकाय आशिल्ली देखून ते बरयतात:

प्रीतीचा मज सेक हवा
क्षेत्र-वीर मी, मी संहारक
खडगांचा मज भार हवा

परी तुझ्या मे करकमलांचा
नित्य मला आधार हवा...

... तुझ्या स्मितातील सात्विकतेचा

शीतल, तारक लेश हवा... (प्रीतीचा मज सेक हवा')

ह्या कवीक मोगिकेच्या अंतरात्म्याचो थाव लागूंक पावना म्हणपाचीय जाणविकाय आसा. आपणा कडेन विश्वाचें गुपीत जाणून घेवपाची पुराय तांक आसुनय तिचे प्रीतीचें गुह्य आकळून घेवपाचो येत्न करता आसतना स्वतःची लिखणी खरशेता म्हणपाची ताका खंत भोगता ('तुलाच अर्पण'). तो तिच्या एका उम्याक आशेता. ('दे परि मजला एकच चुंबन'). तिचो स्पर्श जायना फुडें आकुळपिकूळ जाता ('तुझिया पहिल्या स्पर्शें'). तिच्या स्पर्शान ताच्या चित्तांत मयासुराची नगरी उकती जाता ('सांज कशाला'). तो तिच्या दोळ्यांत अमृताची रिमझिम पळयता ('तुझ्या नयनांत'). तिचे खातीर तो चराचरांत रिगून रत्नां हाडूंक सोदता ('अलंकार हे'). आपणाली कविता तिकाच अर्पण करता ('तुलाच अर्पण') आपणाले सरभोंवतणी जेन्ना खुशालकायेचें आवरण आसता तेन्ना ती आशीकुशीक नासत जाल्यारय तो खंती जाता ('माझ्या आंबराईमध्ये', 'दिलेस आसू' तशीच 'तूं आणि मी'). ती पर्थून येवची ना म्हणपाचें कळीत जातकच तो आकुळ पिकूळ जाता ('टिचक्या'). दादल्याच्या अस्तित्वाक पोशेवप हें प्रकृतीचें, अस्तुरेचें कर्तव्य. तें करपाचें सोडून जर ती हेरांचे वेंगेंत वचना खातीर ('बगाआड') ताचे पसून पयस वचूंक सोदता जाल्यार तिणें आपणाल्या अस्कडांत रावचें म्हण तो तिची मनधरणी करतना दिश्टी पडना, ही विशेशताय ह्या कवितांच्या झेल्याची. कवी म्हणटा:

जातेस तर जा निघून
गहिरी दृष्टी फेकू नको
स्फुंदत पडली प्रीती माझी
नाहक तिजला उठवू नको
जातेस तर जा निघून
फसवे आसू गाळू नको
हसलो, फसलो, वेडा झालो
वेड आणखी लावू नको (जातेस तर जा निघून)

आपणाक खिळायलो. तरीकूय आपूण तिका भगशितां. तिका क्षमा करतां. ही भावना कवी जपता. ('खिरतासम'). हे फुडें मोगिकेचे अनुपस्थितींत आपणालें मनच आपणालो वांगड; परंत तें मनशाक सळाबळा करून सोडटा. तेदेवेळार कवी म्हणटा:

लाटांवर नाव सान हेलकावे खात राही...
... नको नको सांगू दावू दीप तेजाचा हा कुणा
ताच्यासम एकटाच प्रकाशू दे माझ्या मना. ('प्रकाशू दे')

एक फावट काचाबूल जाल्ले मनःस्थितीचेर नियंत्रण मेळटकच चित्ताक दिश्टावो जावपाचो खीण येता. ('आज माझिये अधीर मानस'). अस्तुरेवेल्या पार्थिव मोगा परसय जिणेचे हेर रंग चड अर्थपूर्ण आसात म्हणपाची आकळ जावंक लागता. कवी म्हणटा:

आज हृदीची अशांत प्रीती
बंध तोडुनी पार्थिवतेचे

मनात माझ्या तेज फाकता
संशय फिटला, अश्रू विरले
नैराश्याचे छेदीत दहिवर
विहरत राही नक्षत्रांवर
मानवतेचे कळले जीवन
मलाच माझे घडले दर्शन

मनोहररायांचे संवेदनशीलतेची विशेषताय म्हळ्यार ती
मनशाचे समृद्धी खातीर सपनां पळयता. ते म्हणटात:

दूर चाललो दूर...

...जेथे क्रांतिचा डमरू वाजे

जेथे रंक नच, सारे राजे

तप्त भूमीतून फुलवित हिरव्या

हारयाचे अंकूर

कवी तसो जागरूक आसा. मनशाचे उदरगती खातीर जर्ळी-
मर्ळी क्रांती चळ्ल्या अशें म्हणून नज, ही वस्तुस्थिती तो जाणा. कारण
चंगळवादांत मस्त-धुंद आशिल्लो समश्टीतलो एक वर्ग असो आसा
जाका मनशाचे उन्नतीचो प्रस्न छळना. मार्क्सिस्ट (वाम-मार्गी)
त्या वर्गाक 'पेसी बुइर्वा' लेखता. त्या वर्गाची मनःस्थिती जाणा
जावन कवी खंती जाता. तो म्हणटा:

थंड उन्न रक्त झालेय

मंस्ती जिरून गेली आहे

असले आम्ही - मधले आम्ही

ना इकडचे, ना तिकडचे

ना पूर्वी, ना पश्चिमी

असले आम्ही-मधले आम्ही

भारताचे स्वातंत्र्यप्राप्ती पयलींचो एक काळ असो आशिल्लो
जेन्ना मार्क्सिस्ट विचारसरणीच्यो बकछायो जाताल्यो. कवीच्या
काळजांत मार्क्सिस्ट विचारसरणी रिगिल्ली ठसठशीतपणान दिसून
येता. तिच्यो भोयो जावंच्यो म्हणून जी संस्कृताय वावुरताली तिका
उद्देशून कवी म्हणटा की ते संस्कृतींतल्यो, देवा-धर्माच्यो साबार
गजाली वाम-मार्गीच आसात. देखून आमचेंच जैत जातलें अशें
म्हणपांत दुबाव दिसना ('आम्ही सारे डावे')

मनोहररायान सैमा कडेन तद्रूप जावन गोंयची उप्पाट भक्ती
केली. ती तांचे कवितेंत अनुप्रासात्मक जावन अभिव्यक्त जाता.
ती तांचे कोंकणी कवितेंतल्यानय प्रत्ययाक येता. ह्या प्रदेशांतले
दर एके प्रतीकात्मक गजालीचें वर्णन करतना हो कवी म्हणटा:

(१) भारतभूच्या सिंधु-तिरावर सुंदर माझा गोवा

चैतन्याचा, मांगल्याचा इथेच माझा ठेवा

मंगेशी ही माझी काशी संथ मांडवी गंगा

त्रिभुवन तारक अंबाबाई माझी शांतादुर्गा

(२) माझ्या आंबराईमध्ये सर्वकाळ गोड आंबे

जो जो येई वाटसरू तेथे चार क्षण थांबे

माझ्या आंबराईमध्ये लक्ष मधाचे मोहोळ

शुद्ध पाण्याच्या झरी शुभ्र दुधाचे ओहोळ

(३) माझ्या मायभूचे रंग अबोलीचे ढंग

केळीच्या अंगा हिरवी चोळी तंग
मांडवीच्या मांडीवर कवाथ्याच्या माथ्यावर
ओवळीच्या सावलीत याद खेळे खेळ
(४) टेकडीच्या अंगातून निथळती धारा
थेंब, थेंब चुंबुनिया थंडावला वारा
प्रीत स्वर्गीची पिऊन ओला झाला क्रूस
आला पाऊस!

पुर्तुगेजांच्या शेकांतल्यान गोंयची सुटका जाली. तेदेवेळार
असंख्य साहित्यिकांनी आपणाली खंत उकतायली. मनोहरराय
तर ते सुटकेक रावताले. ती मेळटकच तांणी कविता बरयली:

पूर्व दिशेचा सूर्याकिरण मी प्रभात घेऊन आलो आहे

पश्चिम जाते अपुल्या गावा निरोप द्याया आलो आहे

('आज उघडिले द्दार मुक्तिचें')

चैतन्यान भरिल्ल्या ह्या प्रदेशान कवीक सदांच उर्बा दिल्या,
देखून तो 'माझे गीत' कवितेंत म्हणटा:

जरि देहाची झाली माती काळ-सागरी बुडुनी गेलो

अशीच घुमतील माझी गाणी विश्वाच्याही अनंत अंती

ह्या कवीक आपणाले शब्दकळेची पुराय जाण आसा. ही
गजाल म्हळ्यार ताचे अस्मितायेची, ताचे तांकीची आनी ताचे
जिवितावेले भक्तीची कुरू. तो दोळ्यांक दिपकावन सोडपी,
काळजाक थक्क करपी, जिविताचें तत्त्वगिन्यान मांडपी कविता
बरोवपाची धडपड करूंक सोदना. काळजाच्या उत्फर्क्यांतल्यान
येता ती खरी कविता. ती काळजाची, वेदनेची, मंद प्रितीची, सादी,
निरलंकृत कविता ('शब्द माझे').

मनोहररायांचे मराठी कवितेंतलें सैम कितल्याश्याच प्रतिकां
आनी प्रतिमांच्या माध्यमांतल्यान प्रत्ययाक येता. ह्या कवीन
चित्रमय लेखनशैली आपणायल्ल्यान तांचे कवितेंत ब्रह्मांड चषक
कसो दिसता. संध्या सलज्ज जाता, मळब रसरसून येता. जोगूल
प्रतोद जावन येता ('विजेचा चाबूक'), ताका सैमाचें मानुषीकरण
करपांतय येस मेळटा. देखीक: 'याद खेळे खेळ/खुणावतो वेल्'.
तेच परी 'चांद आला आता वर / तोही वेडा नाचू लागे/ स्वर सिंधूवर
तव/ वरखाली होऊ लागे' हे तशेच हेर कवितांतले चरण वाचतकच
ताका भावाभिव्यक्तीचें आंदोलन अभिव्यक्त करपांतय येस मेळ्ळां
म्हणपाचेंय होलमता.

ह्या कवीन ताच्या 'ध्या शब्दांच्या राशी' कवितेंत
शब्दकळेच्या विविध आयामां कडेन अंगुलिनिर्देश केला तर 'शब्द
माझे' त आत्मानुभूतीचो स्रोत दाखयला.

ह्या कवीच्या रचनांनी भारतीय तशेंच हेर संस्कृतायांच्या
दायजां कडेन आशिल्ल्यो गजालीय अर्थपुराय जातात. देखीक:
'अन् असुरांचे वक्ष छेदण्या भिरभिरणाच्या सुदर्शनाची', 'आसनमांडी',
'उदबत्तीचा सुवास', 'उर्मिलेची मूक व्यथा', 'कनक-वारू',
'कण्वाश्रम-हरिणीची वेडी विरहाची आग', 'ख्रिस्तासम जिवंत
होऊन', 'गोकुळातल्या मधु-मुरलीची', 'गोपिकांचा अनुराग',
'घाट', 'चंदनाचे गंध', 'चित्रावळ', 'जानकीचा वनवास', 'जानवे',
'टिकली', 'डमरू', 'डाव्या पायावरती काली अरिच्या वक्षावरती',

'डावी सोंड गणपतीची', 'तिळा', 'दशरथाचे वचन', 'त्रिभुवन तारक अंबाबाई माझी शांतादुर्गा', 'द्यूत-वेड्या धर्मापुढे द्रौपदीचा अपमान', 'पगडी', 'पत्रावळ', 'पळी', 'पितांबर', 'पंचपात्र', 'पंचमहाभुते', 'पंचा', 'प्रसाद कलिका डावी', 'प्राणायाम', 'प्रीत स्वर्गीची पिऊन ओला झाला क्रूस', 'भरम', 'मयासुराची नगरी', 'मुकटा', 'मेनकचे लास्य', 'मंगेशी ही माझी काशी', 'रांगोळीचा थाट', 'रुक्मीणीची प्रेमकथा', 'लाख महाली', 'विनोबा', 'वेणू वाजवी हरी', 'व्यास कवीच्या उदात्त पंक्ती', 'शकुंतलेचा त्याग', 'शेला', 'शेंडी', 'सरस्वतीची वीणा डावी', 'संतांच्या मौनाची', 'सावित्रीचा दृढ भाव', 'संथ मांडवी गंगा', 'स्वामी', 'स्थितप्रज्ञ', 'हनुमंताच्या पुच्छावाणी'.

हे शब्दकळेत कठोरपणाने संविल्ल्यो गाळी आसपावतात, हेर भासांतली उतरां येतात. तीं मनोहररायांच्या मराठी कवितांची बांदणी जातना विंगड विंगड अभिव्यक्ती खातीर कशी उपकारा पडटात म्हणपाचें होलमता.

बाकीबाबांच्या कवितांनी कोंकणी शब्दकळा येताली. मनोहरराय हो कवी गोंयकार! म्हणटकच तांचे मराठी कवितेंत कोंकणी उतरां येवंकूच जाय. 'ओवळीची सावली', 'कवाथ्यांचे माथे', 'चुडीत', 'जल्मी', 'जूते', 'देवचार', 'नावाडग्याच्या नष्टपणाला', 'भाटकार', 'भात', 'मनातल्या माडा', 'माचील', 'मुंडकार' हीं उतरां ह्या कवीची नाट दाखोवन दितात.

'रंगीत माझे अंतरंग' ह्या झेल्यांत कवीक जाल्ले आत्मानुभूतीचो प्रत्यय येता. 'तुझिया पहिल्या स्पर्शी' हे कवितेंत 'स्पर्शी तुझिया माझ्या हृदयी अनंततेच्या खुणा उमटल्या' अशें वाचूंक मेळटा 'रजनीने मज दिली शांतता आणि शशीने विरल रम्यता' हो आनीक एक आत्मानुभव. ह्या आत्मानुभवांत खेद-खंत भोगूंक लावपीय खीण उकते जातात. देखीक, 'आज माझ्या अंतरीची आस झाली पोरकी'.

ह्या कवीच्या अस्करांतले मनीसकुळयेची आनी मनीसपणाची जी पडझड जावंक लागल्या त्योय गजाली हे करुणेन भरिल्ले आत्मानुभूतीक कारण जाल्यात. भोंवतणी मर्ण थयथय नाचूंक लागलो. धाय दिकांनी कवट्यांचो आनी हाडांचो शिंवर पडला. शस्त्रास्त्रांनी सपनांच्यो रगतान तिरस्त्यो, वादन्यो करून उडयल्यात. दयामाया न दाखोवपी रणगाड्यांच्या धेंपांनी काळजां चिड्डून गेल्यांत आनी तांचे फाटल्यान उरल्या पिकांचो गोबोर आनी जळिल्ले लाखेच्या म्हालांतली रमशान-शांती. तो 'भूक' कवितेंत म्हणटा:

उर उघडिले क्रूर नखांनी

आणि चावली करकर हाडे...

...नाजूक, रुचकर काळीज त्यांचे

रक्त घोटले, मांस भक्षिले

आणि चाखली रसाळ वरबी

परी न शमते भूक भयंकर...

हो कवी आशावादी आसा म्हणपाची गवाय ह्या कवितांनी दिल्या. कितल्योय घृणास्पद गजाली घडल्यो तरी पर्थून शांतिकाय येतलीच. तो 'निसर्ग माई अखंड जीवन' हे कवितेंत म्हणटा:

सुपीक झाली कुरणे, शेते

रक्त शोषुनी, मांस भक्षुनी

पर्जन्याची येता सरसर

हिरव्या वसनी नटली अवनी

मनोहरराय हांचे मराठी कवितेंत तत्कालीन लेखनशैली दिसताच, तशेंच नवकवितेचो जो काळ आयिल्लो त्या काळाचोय प्रभावय दिसता. कोंकणी साहित्यांत आनी कोंकणीच्या अस्तित्वा खातीर करच्या पडिल्ल्या झुजांत पुराय गुल्ल जाल्ले आसतनाय तांकां मराठी कवितेंतल्या प्रयोगाची जाण आशिल्ली म्हणपाची कुरू मेळटा. ही एके परीन अजापाची गजाल!

हो प्रयोग तांणी कोंकणीत केला न्हय? प्रयोग केल्लो आसत जाल्यार ताचें रुपडें कशें दिसता? केल्लो नासत जाल्यार तो कित्याक केलो ना, ह्या विशयाचेरय बरोवक संद आसा; पूण ती संद घेवपाची ही सुवात न्हय.

डिवाळेबे लाख दिवे बर्बळ बवो काकाळ !
बिर्भेत सगळ्या लोकांच्या बाडोसकाय उबार भरुं !

हरासु ट्रेडर्स

मडगांव - गोंय ४०३ ६०१

फोन: २७३२९६७